

Notat

Til: Utdannings- og forskningskomiteen
Fra: Norsk Sykepleierforbund

Statsbudsjettet: Programkategori 07.60

Innspill til høring om budsjettforslag 2024: Utdannings- og forskningskomiteen

For å nå regjeringens mål om en bærekraftig og desentralisert helse- og omsorgstjeneste, må vi satse på kompetanse gjennom kapasitet, kvalitet og relevans i utdanning og forskning i sykepleie. Det er spesielt tre ting NSF er opptatt av. Det ene er finansiering og styring av utdanningene, det andre er å opprettholde kapasiteten i utdanning og praksis samt utvikling av tjenestene, og det tredje er satsingen på desentraliserte og fleksible utdanninger.

1. Finansiering og styring av utdanningene

NSF vil starte med å berømme regjeringen for å dekke studentenes utgifter til reise og opphold ved praksisstudier langt fra campus, men det er behov for friske midler til denne satsingen og ordningen må bli permanent. Helsedirektoratet har sett på kostnader som bør kompenseres for praksisstudier i kommunene¹. Rapporten fra 2020 er ikke fulgt opp med tilstrekkelig konkrete tiltak.

Vi er fornøyde med at bachelorutdanningene kommer bedre ut i forslaget til nytt finansieringssystem. Det er derimot svært alvorlig at forslaget vil innebære at utdanning av spesialsykepleiere blir kraftig underfinansiert. Det er i dag kritisk mangelen på spesialsykepleiere, helsesykepleiere og jordmødre². Vi mener derfor satsen må endres og departementet må legge føringer til utdanningskapasiteten økes gjennom kandidatmåltall.

Kandidatmåltallene for spesialsykepleiere må spesifiseres for hvert spesialfelt, og styres mot de utdanningene og fagfeltene hvor mangelen er størst. Det er også behov for å etablere kandidatmåltall for helsesykepleiere, for sykepleiere med mastergrad innen psykisk helse, - rus og avhengighet, samt avansert klinisk allmennsykepleiere.

For å dekke tjenestenes behov for spesialisering av sykepleiekompetanse innen psykisk helse og rus, er det utarbeidet en masterutdanning i sykepleie innen psykisk helse, rus og avhengighet som ble forskriftsfestet i mars 2022³. Det er ikke satt av bevilgninger til denne utdanningen hverken i år eller for 2024. Vi ber om at denne utdanningen prioriteres gjennom øremerkede studieplasser og rekrutteringstillegg i kommende budsjettår.

2. Opprettholde utdanningskapasiteten i utdanningene og utvikling i helsetjenestene

Rekruttering av sykepleiere med førstekompetanse er avgjørende for utvikling og kvalitetssikring av kunnskapsbasert praksis og utdanning på både bachelor-, master- og ph.d.-nivå. Det er helt nødvendig for å møte kompetansekravene i studietilsynsforordningen⁴.

NIFUs kartlegging av sykepleiere med førstekompetanse (doktorgrad og professorer innen fagfeltene) i sykepleierutdanningene viser at 60 % av lærerne går av med pensjon innen 2028 (om fem år), gitt en pensjonsalder på 67 år⁵. Flere utdanningsinstitusjoner har en så kritisk mangel på

¹ https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/praksis-i-kommunene/Praksis%20i%20kommunene.pdf/_attachment/inline/d416573f-ccaf-4df2-83a0-4e97ba320e84:310c12e6faef42e0be035ba99949406d3fd2982d/Praksis%20i%20kommunene.pdf

² [file:///C:/Users/evaost/Downloads/Navs-bedriftsunders%C3%B8kelse-2021%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/evaost/Downloads/Navs-bedriftsunders%C3%B8kelse-2021%20(3).pdf)

³ <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2022-03-14-386>

⁴ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137#KAPITTEL_2

⁵ <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2568592/NIFUrapport2018-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

førstekompetanse at de står i fare for å bli avskiltet om NOKUT gjør tilsyn i dag. Skal vi opprettholde utdanningskapasiteten i sykepleierutdanningene er det behov for øyeblikkelige tiltak som rekrutterer ph.d.-studenter til utdanningene, og tiltak som bidrar til at de blir i yrket.

For å starte kvalifiseringen til førstekompetanse må man ha en mastergrad innen fagområdet. Vi må derfor øyeblikkelig fjerne dagens ordning med avkortning etter 90 studiepoeng innen utdanninger for ABIOK og H. Avkortningen betyr at færre spesialsykepleiere er kvalifisert til å gå videre i ph.d. løp. Spesialisering av sykepleiere innen ABIOK og helsesykepleie krever en gjennomgående helhetlig mastergrad på 120 studiepoeng for møte fagets kompleksitet og behovene som skal ivaretas – både i utdanningssektoren og i helsetjenestene

Utvikling av tjenesten gjennom forskning

Regjeringa foreslår 103,7 mill. kroner i 2024 til ei ordning i Forskningsrådet for å finansiere FoU-prosjekt forankra i behovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Sykepleiere har døgkontinuerlig oppfølging og ansvar for store pasient- og brukergrupper. Å fastslå hvilke tiltak som har best effekt og som er mest kostnadseffektive, fordrer forskning. Flere eldre pasienter med sammensatte behov og flere unge med psykiske helseutfordringer vil kreve økt kunnskap og kompetanse hos sykepleiere. Dette må understøttes av kunnskapsutvikling og forskning som bidrar til gode og effektive tjenester. Sykepleietjenesten kan bidra med forskning som gir innovasjon og tjenesteutvikling i kommunehelsetjenesten, for eksempel implementering av tiltak for å gjenvinne eller vedlikeholde funksjonsnivå hos skrøpelige eldre, og intervensjonsstudier for å måle effekt av helsefremmende og forebyggende tiltak for å fremme barn og unges psykososiale helse. Slik tjenesteutvikling fordrer sykepleiere med masterkompetanse, som kan kvalifisere seg vider til forskerutdanning gjennom ph.d. studier.

3. Desentralisert utdanning

Det er en enorm vilje og satsing på å etablere fleksible utdanningstilbud i distriktene. Det har vært viktig for å sikre tilgjengelig sykepleiekompetanse i hele landet. Majoriteten av de unge velger likevel å søke seg til et annet studiested enn det som ligger nært hjemstedet⁶. Erfaringene viser at tilbudet om desentralisert utdanning treffer primært gruppen voksne som er i full jobb⁷.

Etter en rekordhøy interesse for sykepleieutdanningen over flere år, har vi de siste årene sett en nedgang i både kvalifiserte søkere og søkere som takker ja til studieplass. Mangelen på søkere og oppmøtte er spesielt alvorlig i distriktene, der sykepleiermangelen er størst.

Desentraliserte utdanninger er ressurskrevende, og det stilles store krav til selvregulert læring og personlig motivasjon. Det er utfordrende å ha en desentralisert utdanningsstruktur, spesielt med tanke på å utvikle gode fag- og forskningsmiljø. Erfaringer viser at studenter ved fleksible desentraliserte utdanninger trenger mer oppfølging og veiledning sammenlignet med den øvrige studentgruppen⁸.

Før det etableres nye desentraliserte utdanningstilbud, må man oppsummere erfaringer fra det eksisterende tilbudet.

⁶ <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/3093053/NIFU-innsikt2023-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁷ <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/3038477/NIFUrapport2022-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁸ <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/3038477/NIFUrapport2022-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

NSF anmoder komiteen om å bidra til følgende grep i behandlingen av budsjettforslaget:

- Kandidatmåltallene for ABIOK spesifiseres for hvert enkelt fagfelt, og styres mot utdanninger hvor mangelen er størst
- Mastergradsutdanningene for spesialsykepleier må få en finansiering som dekker reelle utgifter til drift og investering ved å plasseres på nivå 3 som øvrige helseutdanninger med betydelig omfang kliniske studier
- Det etableres kandidatmåltall for utdanning av helsesykepleiere, sykepleiere med mastergrad innen psykisk helse, rus og avhengighet og avansert klinisk allmennsykepleiere
- Det øremerkes studieplasser og etableres et rekrutteringstillegg for masterutdanning i sykepleie innen psykisk helse, rus og avhengighet i kommende budsjett
- Det iverksettes tiltak som rekrutterer ph.d.-studenter til utdanningene, og arbeidsforhold som bidrar til at de blir i yrket og kan bidra med videre forskning som utvikler kvaliteten i tjenestene
- Avkortningsordningen etter 90 studiepoeng for mastergradsutdanninger for ABIOK og H må umiddelbart fjernes
- Før etablering av nye desentraliserte utdanningstilbud, må man oppsummere erfaringer fra det eksisterende tilbudet